

Nr 237.

Av herr **Hildebrand**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av väg- och vattenbyggnadskåren.

Under de senare åren har inom ingenjörskreter, i pressen och på annat sätt utspunnit sig en livlig diskussion rörande kungl. väg- och vattenbyggnadskåren. Kritiken, som därvid riktats mot denna institution, har dels rört kårens ställning i förhållande till krigsmakten, dels utmynnat i ett flertal framställningar till Kungl. Maj:t om undanröjande av vissa genom kårens tillvaro uppkomna missförhållanden ävensom om kårens fullständiga indragning, vilka framställningar föranlett till vissa uttalanden inom riksdag, regering och kungliga kommittéer.

Här må i korthet erinras om vad sålunda officiellt framkommit i förevarande avseenden.

Redan år 1905 har frånvaron av egentligt samband mellan väg- och vattenbyggnadskåren och krigsmakten framhållits från auktoritativt håll. I krigslagstiftningskommitténs sagda år avgivna betänkande och förslag för revision av strafflagen för krigsmakten göres nämligen det uttalandet, att under uttrycket »officerare och underofficerare vid krigsmakten» åsyftas icke officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren.

Med framhållande av hurusom ett flertal missförhållanden uppstått på grund av kårens tillvaro, har civila väg- och vattenbyggnadsklubben, utgörande en sammanslutning av väg- och vattenbyggnadsingenjörer, som genomgått kungl. tekniska högskolan, till Konungen gjort framställningar i syfte att få dessa missförhållanden undanröjda. Sålunda har sagda klubb i underdånig skrivelse den 28 maj 1909 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga vissa ändringar i gällande flottningsstadga i syfte att upphäva företrädesrätten för officerare i väg- och vattenbyggnadskåren att verkställa syncförrättningar för flottledsarbeten. Samma ingenjörsförening har vidare i underdånig skrivelse den 14 december 1909 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana

ändringar i instruktionen och taxan för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att civila väg- och vattenbyggnadsingenjörer, som genomgått tekniska högskolan och dess fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst, måtte vid tillsättande av tjänstebefattningar inom styrelsen eller vid utseende av förrättningsmän i fråga om arbeten, som stå under styrelsens kontroll, likställas med officerare i väg- och vattenbyggnadskåren. Slutligen har samma klubb i underdånig skrivelse den 6 december 1910 hemställt, att Kungl. Maj:t i nåder ville taga under prövning, huruvida icke skäl förefunnes för indragning av väg- och vattenbyggnadskåren, vilken framställning klubben ytterligare velat betona i förnyad underdånig skrivelse den 17 mars 1913.

I sina nu omnämnda skrivelser synes civila väg- och vattenbyggnadsklubben hava ådagalagt, att genom väg- och vattenbyggnadskårens bibehållande vållas — såsom klubben själv uttrycker det — »olägenheter och skada dels för statsverket, i det att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i verkligheten icke finner sig äga fritt val bland kompetenta sökande till under densamma hörande befattningar, dels för ett stort antal civila väg- och vattenbyggnadsingenjörer, vilka vid sin yrkesutövning utan hänsyn till fackmeriter försättas i en ogynnsam ställning icke blott med hänsyn till nyssnämnda tjänstebefattningar, utan jämväl, och vad som är av större betydelse, i arbetet för sin utkomst och verksamhet i allmänhet inom landet».

Vid behandlingen inom löneregleringskommittén av löneförhållandena beträffande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har herr Carl Persson i Stallerhult påpekat olämpligheten av att tjänstemännen inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — vilken ju är ett civilt verk — samtidigt tillåtas kvarstå och vinna befordran som officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren. Han har fördenskull påyrkat, att officerare vid kåren skola, då de befordras till ordinarie statstjänst, vara skyldiga att avgå från sina beställningar vid kåren.

Med anledning av herr Perssons ifrågavarande framställning erinrade chefen för civildepartementet i till riksdagen år 1911 lämnad nådig proposition angående sagda lönereglering om civila väg- och vattenbyggnadsklubbens nyssnämnda underdåniga hemställen beträffande väg- och vattenbyggnadskårens indragning, och framhölls av herr statsrådet vidare, att då fråga om väg- och vattenbyggnadskårens upphävande alltså föreläge, herr Carl Perssons framställning först i sammanhang med detta ärende borde upptagas till prövning.

Herr Carl Perssons yrkande föranledde riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 maj 1911 framhålla, att jämväl för det fall,

att ett upphävande av väg- och vattenbyggnadskåren icke skulle komma till stånd, riksdagen ansett det böra ifrågasättas, huruvida icke sambandet mellan vissa officersbeställningar vid väg- och vattenbyggnadskåren samt vissa beställningar vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller därunder lydande distriktsförvaltningar borde upphöra.

I 1912 års statsverksproposition under sjätte huvudtiteln har likaså vederbörande departementschef berört denna fråga och därvid anført, »att frågan om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhetsområde, organisation och personal kommer att bli föremål för förnyat övervägande i sammanhang med departementalkommitténs förslag till ett nytt statsdepartement för kommunikationer och allmänna arbeten med vad därmed sammanhänger».

Slutligen har ävenledes departementalkommittén berört frågan om väg- och vattenbyggnadskårens indragning men därvid blott velat taga befattning med denna fråga i avseende på dess samband med den här ovan berörda sammankopplingen mellan vissa beställningar inom väg- och vattenbyggnadskåren och vissa befattningar inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och därvid ansett den enda erforderliga åtgärden vara, att det stadgande i reglementet för väg- och vattenbyggnadskåren borttoges, som nödvändiggjorde sammanslagningen av ifrågavarande högre befattningar inom styrelsen och kåren.

Emellertid har trots dessa från olika håll gjorda framställningar och uttalanden ännu intet steg tagits för åstadkommande av en förändring. På grund härav och då tiden synes vara inne för ett avgörande i förevarande fråga rörande väg- och vattenbyggnadskåren, har jag härmed velat fästa riksdagens uppmärksamhet vid förhållandet.

För att rätt bedöma den grundval, på vilken väg- och vattenbyggnadskårens organisation vilar, torde det vara lämpligt att redogöra för kårens tillkomst.

Genom nådig skrivelse den 22 december 1851 till styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen då benämndes, förordnade Kungl. Maj:t om inrättandet av en väg- och vattenbyggnadskår samt fastställde samtidigt reglementet för kåren.

Ur berörda skrivelse inhämtas, att Kungl. Maj:t i den till rikets ständer den 15 november 1850 avlåtna nådiga propositionen om statsverkets tillstånd och behov fäst ständernas uppmärksamhet på, bland

annat, att i samma mån, som hågen för vägförbättringar, vattenavtappningar och andra allmänt gagneliga arbeten blivit väckt bland allmänheten, hade ock bristen på skickliga ingenjörer såväl för planers uppgörande som för ledningen och utförandet därav blivit mera kännbar; att, under förutsättning det rikets ständer fortfarande anvisade medel till de inre kommunikationernas förbättring, utdikningar, hamnbyggnader med flera landets förkovran befrämjande företag, enda utvägen till förekommande av ovannämnda olägenheter syntes bestå uti bildandet av en civilingenjörs- eller väg- och vattenbyggnadskår, vars tjänstemän, lydande under nämnda styrelse, kunde beordras, att, inom vissa dem anvisade provinser eller län, dels uppgöra eller på stället kontrollera uppgörandet av planer för ifrågasatta arbeten, dels hava närmaste ledningen eller en kontrollerande uppsikt över deras utförande och ansvara inför styrelsen för sina åtgärder; att, även om det borde antagas, att vid en eller annan riksdag representationen funne sig ej kunna bevilja särskilda anslag av medel för allmänna arbeten, fortföre dock behovet och nyttan av en sådan ingenjörskår, dels för tillsyn å fortgången av äldre arbeten ävensom för kontrollen å vidmakthållandet av förut färdiggjorda, dels ock för meddelandet av biträde i tekniskt hänseende vid utförandet av väg- och vattenbyggnadsarbeten, som på kommuners eller enskildes föranstaltande sannolikt i alla fall, ehuru i ringare omfång, komme att äga rum; samt att sedan vid Mariebergs artilleriläroverk en särskild lärokurs blivit inrättad och stipendier anslagna för civilingenjörselever, av vilka de flesta troligen ämnade ingå i statens tjänst, och således tillgång på kunniga ingenjörer nu vore att påräkna, tidpunkten syntes Kungl. Maj:t vara inne att uppsätta en sådan kår, vars organisation likväl borde lämpas efter det dåvarande mera inskränkta behovet samt befintliga tillgångar.

En så beskaffad med styrelsen införlivad väg- och vattenbyggnadskår ansåg Kungl. Maj:t, ehuru dess egentliga befattning bleve civil, dock böra organiseras på militärisk fot, emedan erfarenheten visat, att vid tillfällen, där en skicklig officer haft befälet över ett arbete, som erfordrat större arbetsstyrka, det utförts med ordning och drift, vilket vore att tillskriva dels den omständighet, att en officer hade flera band på sitt uppförande, och dels att den svenska arbetaren vore van vid hörsamhet mot tjänstemän, som själva stodo under militärisk disciplin.

Rikets ständer tillkännagåvo uti underdånig skrivelse den 20 augusti 1851, att de väl instämde i Kungl. Maj:ts nådiga framställning om nödvändigheten att för ledning och tillsyn vid verkställigheten av allmänna arbeten äga erforderlig tillgång på skickliga ingenjörer med

särskilda för detta yrke förvärvade teoretiska och praktiska insikter samt att behovet av dylika tjänstemän gjorde sig än mera gällande i samma mån sådana arbeten tilltoge, men att rikets ständer dock ansågo ändamålet kunna vinnas, utan att någon med styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader införlivad särskild väg- och vattenbyggnadskår uppfördes å stat eller försåges med fasta löner.

I memorial den 27 oktober 1851 hemställde styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, att Kungl. Maj:t ville fastställa ett av styrelsen avgivet förslag till reglemente för en väg- och vattenbyggnadskår, för vars organiserande på militärisk fot styrelsen såsom ytterligare skäl åberopade dels erfarenheten, att vid tillfällen, då kommenderad trupp användes till större arbetens utförande, det befunnits oundgängligt, att arbetsbefälhavare varit officer, emedan civil tjänsteman icke, utan att ständigt påkalla biträde av truppens eget befäl, kunnat ordna vissa delar av de nödiga arbetsdetaljerna, dels ock att väg- och vattenbyggnadskåren till huvudsaklig del kunde uppsättas med den personal, som sedan flera år utgjort styrelsens tjänstebiträden och varav byråchefen, distriktscheferna och de vid byråns tekniska avdelning anställda personer redan vore officerare i flottans mekaniska kår, vadan endast en överflyttning med innehavande grader komme för dem i fråga.

Då rikets ständer, ehuru instämmande i den av Kungl. Maj:t uttalade åsikt om nödvändigheten att för ledning och tillsyn vid verkställigheten av allmänna arbeten äga erforderlig tillgång på skickliga ingenjörer med särskilda för detta yrke förvärvade teoretiska och praktiska insikter, vid beviljandet av härför äskat avlöningsanslag, yttrat sig anse ändamålet kunna vinnas, utan att någon med styrelsen införlivad särskild väg- och vattenbyggnadskår å stat uppfördes eller med fasta löner försåges, bestämde Kungl. Maj:t i sin ovanberörda skrivelse, att *ifrågavarande kår endast ad interim skulle organiseras* och att avlöning skulle tillförsäkras därvid anställda tjänstemän blott i form av arvode eller traktamenten för de tider, då verklig tjänstgöring vore åt dem uppdragen; Kungl. Maj:t förklarade därjämte, att nämnda kårs tillkomst icke utgjorde något hinder för styrelsen att till undersökningar och arbetsföretag av ifrågavarande beskaffenhet använda sådana utom kåren varande officerare eller andra sakkunniga personer, som styrelsen funne därtill tjänliga.

Sedan den lärokurs, som för civilingenjörselever varit anordnad vid Mariebergs högre artilleriläroverk, 1869 upphört, utan att nya bestämmelser om kompetensvillkor för inträde i väg- och vattenbyggnadskåren utfärdats, hade härav uppstått hinder för kårens rekrytering, som

också med anledning därav avstannade under den långa tid, som förflöt ifrån den sista utnämningen av från Marieberg utexaminerade civilingenjörselever och intill år 1885. På anhållan av förutnämnda elever vid tekniska högskolan hade nämligen frågan om kårens rekrytering upptagits av styrelsen för tekniska högskolan uti en den 5 juni 1883 avgiven underdånig skrivelse, vari hemställdes, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke de, som genomgått den fyraåriga lärokursen för väg- och vattenbyggnadsingenjörer vid tekniska högskolan och i övrigt visat sig äga såväl nödig praktisk erfarenhet som tillräckliga insikter i erforderliga militära ämnen, kunde förklaras kompetenta till inträde i kåren. Denna hemställan hade till följd Kungl. Maj:ts nådiga brev den 12 juni 1885, varigenom som villkor för inträde såsom löjtnant i kåren fordrades att, i stället för den förra civilingenjörskursen vid Marieberg, hava genomgått dels den fyraåriga lärokursen i fackskolan för väg- och vattenbyggnadskonst vid tekniska högskolan och därifrån erhållit fullständigt avgångsbetyg, dels ock en praktisk och teoretisk kurs i artilleri och befästningskonst samt att hava tjänstgjort minst tre år vid allmänt arbete.

Såsom av denna redogörelse framgår, har kårens uppgift från början tydligen varit att tillhandagå väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess befattning med allmänna arbeten under en tid, då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen intog en dominerande ställning såsom arbetsgivare åt de då ännu rätt fåtaliga väg- och vattenbyggnadsingenjörerna.

Den ställning väg- och vattenbyggnadsstyrelsen numera intar i avseende på de allmänna arbetena är emellertid såsom bekant en helt annan än då. Sålunda tillkommer det numera *järnvägsstyrelsen* att utföra de nya järnvägsbyggnader, som för statens räkning kunna förekomma, och *vattenfallsstyrelsen* har fått åt sig uppdraget bland annat att vidtaga åtgärder, ägnade att främja tillgodogörandet av vattenkraften inom landet, att uppgöra förslag angående tillgodogörandet av sådant staten tillhörigt vattenfall, som blivit ställt under vattenfallsstyrelsens förvaltning, samt att övervaka rörelsen å kanal, vars förvaltning blivit åt styrelsen anförtrodd, ävensom i mån av behov föreslå och utföra de anläggningar, som erfordras för sådan kanals utvidgning och förbättring.

Då, såsom i redogörelsen för kårens tillkomst framhållits, kåren organiserats blott *ad interim* och då, i och med väg- och vattenbygg-

nadsfackets storartade utveckling och därav följande fördelning på andra större verk, den grundval undauryckts, på vilken kåren på sin tid uppbyggts, torde det vara tydligt, att kåren numera kan anses hava överlevat sig själv och att således anledning icke föreligger att längre fortsätta det interimistiskt igångsatta försöket.

De skäl som ursprungligen anfördes för väg- och vattenbyggnadskårens organiserande på *militärisk* fot voro, såsom ovan relaterats, att en officer, som förde befälet över en arbetsstyrka, i högre grad än en civil ingenjör kunde anses äga förmågan att utföra arbetet med ordning och drift och ävenledes kunde påräkna bättre hörsamhet vid utdelandet av sina befallningar. Oavsett att det varit endast under de allra första åren av kårens tillvaro, som dylikt verkligt militärt utbildat befäl utnämndes till officerare i densamma, ävensom att det varit endast vid sagda långt tillbaka liggande tidpunkt, som trupper användes vid allmänna arbeten, torde det väl stå klart, att i våra dagar sådana skäl icke föreligga för motiverandet av ifrågavarande militära organisation.

Synbarligen för att ge sken åt den föreställningen, att väg- och vattenbyggnadskåren äger betydelse för armén, hava emellertid till 1912 och 1913 års fälttjänstövningar för etappväsendet beordrats årligen två löjtnanter i väg- och vattenbyggnadskåren, ehuru egendomligt nog stöd i någon författning eller kungl. förordning för ett dylikt beordrande i fredstid synes saknas. Enligt etappreglementet § 9 hör till etappchefens stab bland annat en »chef för väg och vattenbyggnadsväsendet», men om denne föreskrives icke, att han skall vara officer i väg- och vattenbyggnadskåren, utan avses därmed påtagligen en i aktiv militär tjänst varande officer, vilket även synes framgå av § 13, som stadgar att »chefen för väg- och vattenbyggnadsväsendet påkallar vid behov understöd av distriktcheferna i de väg- och vattenbyggnadsdistrikt, som helt eller delvis ligga inom krigsskådeplatsen». Det är ju visserligen ägnat att väcka tillfredsställelse, att under kårens 62-åriga tillvaro åtminstone fyra av kårens officerare efter officersutnämning deltagit uti fälttjänstövningar, men något motiv för kårens bestånd torde väl detta förhållande icke utgöra.

Uti de uttalanden, som på senare åren förekommit rörande väg- och vattenbyggnadskåren, har chefen för nämnda kår velat tillmäta dennas militära organisation särskild betydelse för kårens bibehållande. Det oberättigade i en sådan uppfattning synes mig påtagligt och har också klart framställts i civila väg- och vattenbyggnadsklubbens underdåniga skrivelse den 17 mars 1913, därvid bl. a. framhållits:

att inga militära övningar, utom de för löjtnantsgradens vinnande fullgjorda, hittills förutsatts för utnämningar till kapten, major, överstelöjtnant och överste i väg- och vattenbyggnadskåren;

att då i händelse av krig väg- och vattenbyggnadsofficerare givetvis ej komma att användas för annat än ingenjörstjänstgöring och icke till befäl för trupp, deras betydelse såsom militärer måste anses ringa;

att även vid krigstillfälle ett stort antal väg- och vattenbyggnadsofficerare måste bibehållas vid sina i fredstid innehavda befattningar, framför allt de många vid kommunikationsföretag anställda;

att genom en ändrad värnpliktslag övningstiden för de värnpliktige, som äro eller avse att bliva väg- och vattenbyggnadsingenjörer, bör kunna utnyttjas på ett sådant sätt, att försvarets behov av ingenjörutbildat reservbefäl blir behörigen tillgodosett;

att landstormsbefälsföreningarna givit uppenbara bevis på att stor försvarsvilja förefinnes hos befälsdugliga personer, utan att det behöves lockelser med militära titlar eller sådana obefogade företrädesrättigheter, som skapats genom ifrågavarande kårssystem, vilket går ut på att såsom belöning för vissa militära prestationer bereda extra förmåner i den civila yrkesutövningen.

Något avgörande militärt skäl torde således icke finnas för ett fortsättande av det interimistiska försök, som man velat göra genom inrättandet av kungl. väg- och vattenbyggnadskåren, vilken, då den ej tillkommit på grunder som avse rikets försvar, ej heller är organiserad såsom militär kår i vanlig bemärkelse.

Under hänvisning till vad sålunda anförts och då särskilt det förhållandet, att väg- och vattenbyggnadskårens officerare såsom ersättning för uppoffringar vid genomgående av en militärkurs tillerkännas företräde vid besättandet av de rent tekniska platserna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jämte de andra tekniska befattningar, vid vars tillsättande sagda styrelse kan utöva inflytande, ävensom företrädesrätt å syneförrättningar för flottledsarbeten, icke kan vara förenligt med vare sig statens sanna fördel eller andra ingenjörers berättigade krav på rättvisa och därför icke längre bör få fortfa, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t
anhålla, det Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande,
huruvida icke skäl föreligga för indragande av kungl.
väg- och vattenbyggnadskåren.

Stockholm den 2 februari 1914.

Karl Hildebrand.
